

Соколова О. В.,

orcid.org/0000-0002-0684-2888

аспірант,

викладач кафедри викладання другої іноземної мови

Запорізького національного університету

ПРАГМАСТИЛИСТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ОФІЦІЙНИХ ПРОМОВ ГЕРХАРДА ШРЕДЕРА

Анотація. Статтю присвячено прагмастилістичним особливостям стратегій і тактик у промовах федерального канцлера ФРН кінця 20-го початку 21-го століття Герхарда Шредера. Це були важкі часи, коли світ змінювався та ускладнювався, не завжди справляючись з наслідками потрясінь 1980–1990-х рр. Спочатку Оксамитові революції та об'єднання Німеччини, а потім розпад СРСР, крах комуністичних режимів повністю перекроїли політичну карту Європи та світу. Уряд Шредера отримав можливість почати історію практично з «чистого аркуша», поставивши зовнішню політику ФРН на рейки «нормальності» та повернувши країні статус «світової держави».

В статті приділено увагу особі політичного діяча Герхарда Шредера, як «мовний особистості», що дає можливість усвідомити не лише важливість опису текстової структури його офіційних промов, але й значущість всебічного дослідження самого феномену оратора. Мовна особистість, безпосередньо «людина-мовець» в її здатності здійснювати певні мовленнєві вчинки, виступає як інтегральний об'єкт вивчення різних напрямів науки про мову, таких як когнітивна лінгвістика, соціо- та етнолінгвістика, політична лінгвістика.

У статті визначено поняття стратегій і тактик у політичному дискурсі. Для досягнення поставленої мети було дібрано 114 прикладів комунікативних тактик Г. Шредера методом наскрізного виписування, згруповано їх у стратегії та зроблено висновок щодо їхніх функцій та впливу на адресата. Виокремлено інформаційно-інтерпретаційну стратегію, що презентована тактикою визнання проблеми та позначення шляхів її вирішення, тактикою розгляду інформації під новим кутом зору та тактикою акцентування позитивної інформації; стратегію стратегії самопрезентації з тактиками ототожнення з народом, неявної самопрезентації, солідаризації. Рідше політик звертається до стратегії на підвищення.

Вдаючись до інформаційно-інтерпретаційної стратегії, Герхард Шредер не тільки повідомляє про проблеми, але й пропонує (і, навіть, спонукає) діяти певним чином. Водночас політик застосовує стратегію самопрезентації, описує свої сильні сторони та наголошує, що він як федеральний канцлер готовий взяти на себе відповідальність за свої слова. В межах стратегії на підвищення канцлер активно використовує тактики подяки, похвали тощо. Завдяки комплексному використанню оратором маніпулятивних стратегій утверджується віра адресата в успішність інтеграційного процесу в Європі. Перспективу подальших досліджень вбачаємо в дослідженні прагмастилістичного аспекту офіційних виступів інших німецьких політиків вищого рангу.

Ключові слова: дискурс політичної промови, комунікативні стратегії і тактики, інформаційно-інтерпретаційна

стратегія, стратегія самопрезентації, стратегія на підвищення, метафора, синоніми.

Постановка проблеми. Проблема ефективності мовної комунікації та мовного впливу є багатогранною та надзвичайно актуальною у сучасній науці. Багато в чому це пов'язано з інтенсивним розвитком політичних, економічних та міжкультурних відносин у сучасному світі, а також із прагненням сучасного суспільства до вдосконалення та розвитку ефективності людської діяльності у всіх галузях.

Ефективне мовленнєве спілкування має особливе значення, коли люди використовують мову для соціально значущих цілей, і в першу чергу, у політиці та дипломатії. Особлива соціальна значущість такої сфери людської діяльності, як політика, робить її об'єктом численних лінгвістичних студій.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Наявність великої кількості робіт, пов'язаних із дослідженням політичного дискурсу, говорить про високу актуальність вивчення багатьох його аспектів. Дискурс офіційної промови вивчається на матеріалі різних мов і з різних позицій. Серед робіт, присвячених жанру публічної промови слід назвати дослідження Т.С. Комісарової, М.Д. Гулей, М.О. Діденко, М.С. Дорофєєвої, Х. Шойрле. З'явилися дослідження дискурсу конкретного політичного діяча, наприклад, дискурс Б. Обама (О. Запорожець), Дж. Байдена (З.Р. Батринчук), П. Порошенка та В. Зеленського (Павао Єгрович). Проте, не зважаючи на значний інтерес учених до вказаної проблематики, ще недостатньо вивчені саме прагмастилістичні особливості кооперативного політичного дискурсу.

Мета презентованої статті дослідження полягає у виявленні та описі комунікативних стратегій і тактик у політичному дискурсі экс-канцлера ФРН Герхарда Шредера, а також у встановленні та аналізі лексичних, синтаксичних і стилістичних засобів вираження цих стратегій і тактик.

Виклад основного матеріалу. Слід зазначити, що комунікативну стратегію трактують, як правило, як сукупність заходів, що мають на меті ефективний вплив на адресата. Засобами вираження цих стратегій постають комунікативні тактики. Деякі українські вчені, наприклад, В.В. Зірка [1] та О.В. Дмитрук [2] та інші вважають, що терміни «стратегія» й «тактика» є тотожними. На противагу їм, інша група таких дослідників акцентують увагу на різниці значень цих термінів [3; 4]. Так, під стратегією мовленнєвого спілкування розуміють «оптимальну реалізацію інтенції мовця щодо досягнення конкретної мети спілкування, тобто контроль і вибір дієвих ходів спілкування і гнучкої їх видозміни в конкретній ситуації» [5, с. 53].

Вчений М.Л. Макаров вважає, що стратегія мовленнєвого спілкування – це ланцюг рішень мовця, комунікативних виборів тих чи інших мовленнєвих дій і мовних засобів [6, с. 193]. Конкретні мовленнєві дії (тактики) у процесі застосування стратегії передбачають вибір тих мовних засобів, які максимально реалізують стратегічний план на деякому локальному рівні» [7, с. 112]. А отже, під тактиками розуміють конкретний етап реалізації комунікативної стратегії, для якого характерний набір прийомів, що визначають використання тих чи тих мовних засобів.

Як було зазначено, вибір мовних стратегій та тактик у ході політичного виступу завжди нерозривно пов'язані з особистістю політика, особливостями його національної культури. Проте, напрацювати єдино правильну класифікацію практично неможливо, адже кожен політик володіє своїм унікальним риторичним портретом, а поряд із ним існують різноманітні жанри політичного дискурсу. Тому цілком виправданим є явище, коли риторичний портрет окремого політика охоплює комплекс характерних лише для нього (частних) стратегій.

Найбільш поширеною в політичних промовах Г. Шредера є *інформаційно-інтерпретаційна стратегія*. Канцлер не просто констатує наявність проблем внутрішньої та зовнішньої політики країни; він всіляко вказує на можливі шляхи їх вирішення. У цьому контексті звертає на себе увагу варіювання тактиками, до яких вдається оратор, інтерпретуючи та пояснюючи проблемні питання.

Зазначимо, що провідною тактикою у реалізації цієї стратегії є тактика визнання існування проблеми та визначення шляхів її вирішення. Промови Г. Шредера починаються часто з окреслення проблеми. Так, європейська інтеграція часто позиціонується як виклик, що вимагає чітко спланованих послідовних дій. Підкреслюється також глобальний характер інтеграції, що вимагає об'єднання зусиль не тільки урядів, але й національних спільнот.

Промови канцлера ФРН звичай містять чіткі (експліцитні) настановлення на подолання труднощів і проблем сьогодення, які виражаються модальним дієсловом *müssen* зі значенням обов'язковості, конструкцією *haben+zu+infinitiv* та дієсловом *sollen*. Лексема *müssen* доповнюється назвами дій, до яких потрібно вдаватися, як то *klären*, *bestimmen* тощо: *Es geht zum Beispiel um die Frage, was denn "Modernisierung" in unserer Gesellschaft heißt, was eine "moderne Gesellschaft" oder auch einen "modernen Staat" ausmacht. (...) Dies hängt damit zusammen, dass wir den Begriff vor dem Hintergrund wirklich radikaler Veränderungen an der ökonomischen Basis unserer Gesellschaft, aber auch in der Gesellschaft selbst, neu klären und bestimmen müssen* [26.01.2004].

В значенні перших двох мовних одиниць актуалізується сема об'єктивного обов'язку. Часто при вживанні *müssen* відсутня вказівка на того, хто несе відповідальність на проведення дій. Тоді має місце пасивна конструкція, а оратор таким чином уникає прямого звернення до адресата.

Das ist die Aufgabe, die diese und die künftigen Generationen von politischen Entscheidungsträgern zu leisten haben werden. (...) Deswegen muss man nicht gleich bei jeder Hürde vom Scheitern reden oder schreiben [12.04.2002]. У випадку з дієсловом *sollen* канцлер нібито нагадує про необхідність відповідних заходів: *Dann muss geklärt werden - das ist auch die Arbeit des Konvents - , wie denn das Verhältnis zwischen der europäischen*

Ebene einerseits und den nationalen Ebenen andererseits auch staatsrechtlich organisiert werden soll [12.04.2002].

Висвілюючи передумови рішення проблеми, оратор переконує адресата у тому, що його точка зору є єдино правильним рішенням, якого вимагає ситуація. Він вживає при цьому такі комбінації лексико-граматичних засобів, як:

1) дієслово *müssen* + складнопідрядне речення з умовним сполучниковим/ безсполучниковим зв'язком:

Europa muss nach außen zunehmend mit einer Stimme sprechen und eine gemeinsame Sicherheits- und Verteidigungspolitik haben. Gelingt uns das nicht, sind wir nur Beobachter der Globalisierung statt Mitgestalter [06.06.2000].

Das moderne Wissen eröffnet uns außerordentliche Möglichkeiten. Nur wenn wir diese Möglichkeiten auch ausschöpfen, werden wir im internationalen Wettbewerb bestehen [26.01.2004].

2) дієслово *müssen* + прислівник *nur*: *Das dritte mir wirklich wichtige Element ist, dass die gesamte deutsche Gesellschaft spürt, wie wichtig dieser Kampf um der Demokratie willen ist. Wir müssen einen zivilgesellschaftlichen Widerstand gegen diese Erscheinungen mobilisieren. Nur in diesem Dreiklang haben wir die Chance, einen wirklich erfolgreichen Kampf zu führen* [4. September 2000].

3) прислівник *nur (dann)*, який додає умові відтінок категоричності. Сполучення цього прислівника з дієсловом *gelingen* посилює думку про успішність ідей та задумів оратора: *Die europäische Integration kann überhaupt nur gelingen – sie ist übrigens ein Prozess, der noch dauern wird –, wenn sie nicht nur Herzenssache von Politikerinnen und Politikern, von Staatsmännern oder einiger weniger Mitgliedstaaten, sondern Herzenssache der Völker selbst ist. проблема і її рішення* [12.04.2002].

4) складні прикметники з оцінним компонентом: *Mich beschäftigt in diesem Zusammenhang die Frage, wie wir über Nizza hinaus das kurzfristige Ziel einer Reform der Entscheidungsverfahren mit der mittel- und langfristigen Gestaltung der Union verbinden können. Ich halte ein zweistufiges Verfahren für aussichtsreich: (...)*

Імплицитна вказівка на шляхи вирішення проблеми виражається через дієслово *brauchen*. Так, в одній із своїх промов Шредер зазначає про актуальність створення уставу прав європейців: *Dieses Europa muss führbar bleiben. Deshalb müssen bestimmte Aufgaben erledigt werden. Wenn es um die Verfasstheit geht, braucht man einen Katalog von Grundrechten, die für alle Europäer gelten sollen. Da gibt es übrigens eine wunderbare und sehr verdienstvolle Vorarbeit mit der Charta* [12.04.2002]. Він навіть не стільки наполягає, скільки вказує на потребу створити європейський реєстр прав людини.

Ця лексема, як і його контекстуальний синонім *erfordern*, є часто складовою такої стилістичної фігури як персоніфікація. Канцлер вживає її, коли хоче створити ефект безособовості: мов би не конкретний політичний діяч вимагає/прагне чогось, а сама ситуація диктує потребу в цьому: (...) *Dieser gemeinsame Währungsraum erfordert wiederum von Frankreich und Deutschland ein besonderes Maß an politischer Koordination, eine Entschiedenheit bei der Erreichung der politischen Union (...). Denn eines ist klar: Diejenigen, die den Euro beschlossen haben – (...) - , haben ihn zur damaligen Zeit in Kenntnis der Tatsache eingeführt, dass er eine politische Union braucht, wenn er auf Dauer eine der erfolgreichsten Währungen der Welt werden soll* [12.04.2002]. Так, у наведеному прикладі носіями дії є європейський валютний союз та його валюта – євро.

Щоб наголосити на невід'ємності певних дій для досягнення успіху, оратор вживає комбінацію прийменника *ohne* та заперечного займенника *kein*. Остаточним «вердикт» робить конструкція *also gilt: Also gilt: Ohne Innovation kein Wachstum, keine soziale Sicherheit und auch keine Teilhabe. Aber es gilt eben auch: Ohne Teilhabe, ohne soziale Gerechtigkeit, die erst die Fähigkeiten eines jeden Einzelnen mobilisieren - übrigens nicht nur mobilisieren, sondern auch einfordern - , kann, bleiben die Chancen des Wissens nur wenigen vorbehalten und die Potenziale unserer Gesellschaft werden nicht hinreichend genutzt* [26.01.2004].

Іноді Шредер мов готує реципієнта до того, щоб той прийняв його варіант рішення і вдається для цього до тактики розгляду інформації під новим кутом *зору*. Коментуючи актуальний на момент виступу стан речей, канцлер часто проводить паралелі між минулим та сьогоднішнім. Наприклад, в одній із промов, присвяченій німецько-французьким взаємовідносинам, оратор вміло переходить від історичних засад співіснування двох європейських країн, яке не завжди було безхмарним, до сьогоднішнього і, вживаючи парантезу, робить акцент на важливості останнього: *Zunächst einmal - ich denke, das weiß hier und darüber hinaus jeder: Deutschland und Frankreich tragen eine besondere Verantwortung für die Europäische Union. Das hat historische, aber auch – und das sollte im Vordergrund stehen - vor allen Dingen aktuelle Gründe. Es hat im Übrigen auch ideelle Gründe; darüber wird noch zu reden sein* [12.04.2002].

Численні метафори, вжиті Г. Шредером, свідчать про позитивну динаміку в розвитку європейського регіону, про те, що Західна Європа налаштована на створення, а не на руйнування: *Die Überwindung - das ist die historische Dimension dessen, was man mal Erbfeindschaft zwischen Frankreich und Deutschland nannte – dessen, was dem Kontinent, und zwar dem ganzen Kontinent, so unendlich viel Leid gebracht hat, war und ist einer der Grundpfeiler der Europäischen Union und einer der prinzipiellen Begründungszusammenhänge für die Römischen Verträge* [12.04.2002].

Привертає увагу частотність вживання прикметників та прислівників *historisch, damals, aktuell, modern, jetzig*, які утворюють антонімічні та синонімічні пари. Якщо перші мають більш-менш системний характер, то другі цілком залежать від контексту. По-новому виглядає, наприклад, значення прикметника *modern*: *Modern ist, jedenfalls nach meinem Verständnis, eine Gesellschaft, die alles daransetzt, das grenzenlose Wissen, das wir als Menschheit inzwischen haben, zu nutzen und zu vermehren (...)* [26.01.2004]. Оратор інтерпретує його не просто як «сучасний», «актуальний», а як «наразі важливий». Темпоральна лексема *jetzig* вступає у контекстуальні синонімічні зв'язки з дієприкметником *integriert*: *Wenn ich in diesem Zusammenhang Europa sage, meine ich zunächst das integrierte Europa. Aber da gebe ich Ihnen völlig Recht, Herr Mangold: Es wird darauf ankommen, dass das nicht auf Westeuropa beziehungsweise das jetzige integrierte Europa beschränkt wird* [12.04.2002].

Все це, на думку оратора, свідчить про те, що Європа стала іншою. Наразі це не просто сукупність країн, що у найкращому випадку мирно співіснують одна з одною. Стратегія європейського розвитку ґрунтується сьогодні на цільній співпраці країн на всіх рівнях суспільства та у всіх галузях буття.

Важливою стратегією політичного дискурсу Г. Шредера є *стратегія самопрезентації*, яка реалізована тактикою отождолення або ідентифікації політика з народом, наприклад: *Wir, die Deutschen, sind an einer zügigen Erweiterung nach Osten*

interessiert. Wir sind es übrigens nicht nur wegen des politischen Projektes Europa, sondern wir sind es auch aus einem eigenen nationalen ökonomischen Interesse heraus [04. 09. 2000].

Канцлер демонструє свою активну політичну позицію, і, виступаючи від імені народу, зазначає про свої *наміри* та плани. Для цього він вживає конструкції на кшталт *im Begriff sein* або модальне дієслово *wollen*:

In diesem Sinne sind wir heute im Begriff, eine neue Stufe der Modernisierung zu nehmen, und zwar, indem wir die Förderung wissenschaftlicher Erstklassigkeit mit der Innovation unserer sozialen Verantwortung verbinden [26.01.2004].

Wir wollen also, dass Europa die wachstumskräftigste, die am meisten dynamische, jedenfalls die innovativste Region wird. Europa ist aufgrund seiner großen geistigen und wissenschaftlichen Tradition dazu fähig [26.01.2004]

Значно рідше вживається презенс повнозначного дієслова у функції модального зі значення наміру: *In einem ersten Schritt reformieren wir in Nizza die europäischen Entscheidungsverfahren und verabschieden die Grundrechtscharta als politische Proklamation* [4. September 2000].

Як бачимо, у наведених прикладах політик отождолює себе з німецьким народом, постає пересічним громадянином завдяки використанню лексем *wir, zusammen*. А вживання парантези *„ich rede jetzt über Deutschland“* демонструє готовність політика відповідати за всю країну. Мета тактики отождолення – не тільки об'єднати слухачів з автором, а й викликати довіру та симпатію у виборців, сформувати в адресатів відчуття єдиного народу, до якого належить і канцлер.

Подекуди стратегія самопрезентації обмежується «сухим» викладенням досягнень уряду та самого канцлера і нагадує більше звіт: *Die Bundesregierung hat den Reformstau in unserem Land aufgelöst bzw. ist dabei, die Reste dieses Reformstaus zu beseitigen* [4. September 2000]. Щоб утримати увагу адресата, оратор вдається до вживання лексики з семантикою розвитку та граматичних конструкцій, презентованих часовими форм, що демонструють актуальний (позитивний) стан речей (презенс) або здобутки минулого (перфект):

Und indem wir auf allen Ebenen die Anwendung der Forschung und des Wissens verbessern, aber eben auch den Zugang zum Wissen verbreitern und vertiefen [26.01.2004]

Wir haben im vergangenen Jahr gezeigt, dass wir zu Reformen fähig sind, auch wenn die Umsetzung mit vielen Schwierigkeiten verbunden ist [26.01.2004].

Події та явища, що репрезентовані у промовях Шредера, характеризуються позитивно завдяки вживанню відповідних прикметників та словосполучень: *Übrigens: Im Kulturellen - weil wir gerade dabei sind - ist 1992 Arte entstanden, ein Sender mit einer Vielfalt höchst differenzierter Themen von hohem Interesse und hohem intellektuellen Anspruch, ein Sender also, der eine deutsch-französische Perspektive und das, was sie inhaltlich bedeutet, tagtäglich in die Wohnzimmer bringt* [12.04.2002].

Водночас політик активно використовує особовий займенник *ich*: *Da ich nun sozusagen «all-zuständig» bin, darf ich auch über dieses Thema - wie übrigens auch über andere Themen - reden. Alle gelegentlichen Mutmaßungen, die damit verbunden werden, sind schlicht falsch* [26.01.2004]. Такі конструкції позиціонують канцлера як сильну особистість, яка має викликати довіру. Особливу роль при цьому відіграє присвійний займенник *mein*: *Meine Regierung hat zusammen mit unseren Partnern*

für den immer größer werdenden Erfolg von Hans Blix und seinen Mitarbeitern hart gearbeitet [12/2003].

Наступний приклад демонструє тактику неявної самопрезентації канцлера, яка реалізується оратором опосередковано через представлення себе у вигідному світлі: *Ich habe zu einem frühen Zeitpunkt sehr bewusst die Bewerbung von Valéry Giscard d'Estaing für den Vorsitz in diesem Konvent unterstützt. (...) Ich habe seine Bewerbung also nicht nur der Person wegen unterstützt, sondern weil es auch ein Stück Demonstration, wenn Sie so wollen, der deutsch-französischen Zusammenarbeit werden und sein sollte* [12.04.2002].

Вживання прикметника *sicher* виконує ту саму функцію, що й займеник *ich* та сприяє реалізації тактики запевнення: *Ich bin sicher: Gemeinsam können wir es schaffen, optimale Rahmenbedingungen für eine solche Innovationsoffensive zu schaffen. Die Bundesbildungsministerin hat in ihrer Rede einige sehr präzise Ankündigungen gemacht, und ich unterstreiche das, was sie gesagt hat, ausdrücklich. Sie können sicher sein, dass die Bundesregierung zu ihren Ankündigungen stehen wird* [26.01.2004].

Щоб заручитися максимальною довірою європейської аудиторії, Г. Шредер апелює до основних європейських цінностей – миру, єдності, добробуту та безпеки. Тактика солідаризації належить до найпоширеніших у політичному дискурсі й передбачає об'єднання навколо конкретної проблеми. Ця тактика належить до найпоширеніших у політичному дискурсі й передбачає об'єднання національної спільноти навколо конкретної проблеми. Політик у такому разі не протиставляє себе народу і, а постає разом з аудиторією, розв'язуючи проблему, тобто є не владою, а частиною німецького народу. Тому дуже доцільним є вживання канцлером парантези у наступному прикладі: *An dem Einsatz der NATO sind auch Soldaten der Bundeswehr beteiligt. So haben es Bundesregierung und der Deutsche Bundestag beschlossen – in Übereinstimmung mit dem Willen der großen Mehrheit des Deutschen Volkes* [24. März 1999]

Слід зазначити, що тактика солідаризації /єднання покликана встановити контакт між політиком та аудиторією через акцентування уваги реципієнта на спільних інтересах. Це стосується не тільки національних, але й міжнародних інтересів: *Wir wissen, dass sich das alles unter dem Aspekt der Globalisierung und Internationalisierung vollzieht. Aber auch das, was wir seit dem 11. September so bitter verspürt haben, sind neue Herausforderungen – Herausforderungen, die wiederum auch mit Europa zu tun haben. Denn diese Herausforderungen können wir nur gemeinsam bewältigen. Wir können sie wirklich nur bewältigen, wenn wir zu immer intensiveren Formen der regionalen Zusammenarbeit, naturgemäß aber auch der internationalen Zusammenarbeit kommen* [12.04.2002]. У наведеному прикладі мовець апелює до адресата, тобто до європейського загалу, із закликом до об'єднання. При цьому він підкреслює важливість спільних дій, які не тільки зроблять внесок у процес глобалізації, але й сприятимуть інтернаціоналізації суспільно-економічних процесів на континенті.

Наступною за частотністю у промовах Г. Шредера є **стратегія на підвищення**. Вона реалізується через тактику наведення аргументів, які висвітлюють досягнення адресанта чи інших осіб (попередників тощо). Оратор використовує тактику аналіз-«плюс», засновану на фактах, що передбачають імпліцитне вираження позитивного ставлення до ситуації або до осіб: *Allein im Zeitraum von 1993 bis 1998 haben sich die deutschen*

Exporte nach Estland mehr als verdreifacht. Ein klares Zeichen der Expansion und Aufnahmefähigkeit der estnischen Wirtschaft, aber auch der zunehmenden Verflechtung zwischen unseren Volkswirtschaften [06.06.2000].

Активно використовується тактика похвали, вживаються іменники / словосполучення з конотацією зразковості та цінності. У наступному прикладі канцлер повідомляє про перспективи співробітництва Німеччини і Франції: *Es ist eine Zusammenarbeit, die oft genug und nicht ohne Grund als nachahmenswertes Vorbild für eine erweiterte europäische Zusammenarbeit gesehen worden ist* [12.04.2002].

Estland hat damit einen wertvollen Beitrag zur Überwindung der Spaltung Europas geleistet [06.06.2000].

Значущими для реалізації цієї тактики є лексеми зі значенням розвитку та динаміки: *Die Stadt - das wissen Sie so gut wie ich - beherbergte bis zuletzt französische Soldaten, die von ehemaligen Befreiern zu Partnern geworden sind, nicht zuletzt in dieser Stadt und durch diese Stadt. Das Frankreich-Zentrum - darauf ist bereits hingewiesen worden - hat sich hier außerordentlich positiv entwickelt und weit über Freiburg hinaus einen hohen Rang, was die Kompetenz angeht, auch zu deutsch-französischen Fragen Stellung zu nehmen* [12.04.2002].

Досягнення на шляху європейської інтеграції зображуються канцлером метафорами, які передають довгоочікуваність сподівань та прагнень: *Zuletzt - auch das sollte die kulturelle Dimension unterstreichen - haben Präsident Chirac und ich im vergangenen Jahr in Berlin die Deutsch-Französische Filmakademie ins Leben gerufen. Ich denke, auch dieses Kind muss zum Wachsen und Gedeihen gebracht werden* [12.04.2002].

Зазначені мовні засоби знаходять своє вираження у фрагменті виступу, де Шредер висловлюється з приводу співробітництва Німеччини та Франції у військовій галузі. Тут вживається не тільки прикметник *beispielhaft*, але й іменник *Schritt*, що є метафорою зі значенням розвитку/ прогресу: *Die Deutsch-Französische Brigade, die 1989 gegründet wurde, war, wie sich jetzt herausstellt, ein erster und außerordentlich wichtiger Schritt zur Bildung des Eurokorps ein paar Jahre später. Das wiederum ist Voraussetzung oder beispielhaft dafür gewesen, was sich jetzt langsam herauskristallisiert, nämlich die Schaffung einer europäischen außen- und sicherheitspolitischen Identität* [12.04.2002].

Дії окремих політиків позитивно оцінюються канцлером за допомогою лексем зі значенням раціональності, обережності і, одночасно, рішучості: *Exakt das ist der Inhalt der Resolution 1368 der Vereinten Nationen. Ich finde, es ist auch richtig, in dieser Situation festzustellen, dass die Vereinten Nationen in den letzten Monaten eine wirklich beeindruckende Rolle gespielt haben. Sie sind gestärkt worden. Das ist sicher Ergebnis des Willens der Völkergemeinschaft. Das ist aber auch und vor allem Ergebnis einer behutsamen, klugen, aber gleichwohl entschiedenen Politik des VN-Generalsekretärs Kofi Annan* [22.12.2001]. Справжній політик, на думку Шредера, має бути не тільки принциповим, але й гнучким та дипломатичним: *... mutiges und zugleich verantwortungsvolles Streben nach Freiheit und Demokratie brachte ihnen 1991 die Unabhängigkeit wieder - ohne Blutvergießen. Es trug zugleich zum Ende der kommunistischen Diktaturen in Mittel- und Osteuropa bei.* [06.06.2000].

В період становлення Євросоюзу дискурс політичних промов Г. Шредера характеризується використанням інформацій-

но-інтерпретаційної стратегії, що презентована в основному тактикою визнання проблеми та позначення шляхів її вирішення, тактикою розгляду інформації під новим кутом зору і, незначною мірою, тактикою акцентування позитивної інформації. Ця стратегія вдало поєднується з елементами стратегії самопрезентації (тактикою отождолення з народом, тактикою неявної самопрезентації, тактика солідаризації) та стратегією на підвищення. Такий підхід є досить ефективним під час розбудови Євросоюзу, оскільки сприяє не тільки зближенню європейських країн, розвитку плацдарму для ефективного співробітництва, але й зміцненню довіри громадськості до уряду та канцлера і підтримки нею проголошеного політичного курсу країни.

Перспективу подальших досліджень вбачаємо в дослідженні прагматистичного аспекту німецькомовного політичного дискурсу на матеріалі офіційних промов сучасного канцлера ФРН Олафа Шольца.

Література:

1. Зірка В. В. Мовна парадигма маніпулятивної гри в рекламі: Автореферат дис. канд. філол. наук: 10.02.04 / Київськ держ. лінгвіст. унів.-т. Київ. 2005. 24 с.
2. Дмитрук О. В. Маніпулятивні стратегії в сучасній англомовній комунікації (на матеріалі текстів друкованих та Інтернет-видань 2000-2005 рр.): Автореф. дис.канд. філол. наук: 10.02.04 / Нац. ун-т ім. Т.Шевченка. Київ. 2006. 19 с.
3. Одинцов В. В., Кожин А. Н. и др. Композиционные типы речи. *Функциональные типы русской речи*. 1982. С. 130–210.
4. Формановская Н. И. Речевое общение: коммуникативно-прагматический подход. Москва. 2002. 212 с.
5. Бацевич Ф. С. Основы коммуникативной лингвистики. Київ. 2004. 342 с.
6. Макаров М. Л. Основы теории дискурса. Москва. 2003. 280 с.
7. Иссерс О. С. Коммуникативные стратегии и тактики русского языка. Москва. 2008. 288 с.
8. <https://www.t-online.de/gerh...> GerhardSchröder: News Reden Interviews Texte Regierungserklärungen

Sokolova O. Pragmastic features of official speeches of gerhard schroeder

Summary. The article is devoted to the pragmatic features of strategies and tactics in the speeches of the Federal Chancellor of the Federal Republic of Germany at the end of the 20th and the beginning of the 21st century, Gerhard Schroeder. These were difficult times, when the world was changing and becoming more complicated, not always coping with the consequences of the upheavals of the 1980s

and 1990s. First, the Velvet Revolution and the unification of Germany, and then the collapse of the USSR, the collapse of the communist regimes completely redrew the political map of Europe and the world. Schroeder's government got the opportunity to start history almost from a "clean sheet", putting the foreign policy of Germany on the rails of "normality" and returning the country to the status of a "world power"

The article focuses on the personality of the political figure Gerhard Schröder as a "linguistic personality", which makes it possible to realize not only the importance of describing the textual structure of his official speeches, but also the importance of a comprehensive study of the orator's phenomenon itself. Linguistic personality, specifically "human speaker" in his ability to perform certain speech acts, acts as an integral object of study of various areas of language science, such as cognitive linguistics, socio- and ethnolinguistics, political linguistics.

The article defines the concepts of strategies and tactics in political discourse. To achieve the goal, 114 examples of H. Schroeder's communicative tactics were selected by the method of end-to-end writing, they were grouped into strategies and a conclusion was made regarding their functions and impact on the addressee. The information-interpretive strategy, which is presented by the tactics of recognizing the problem and indicating the ways to solve it, the tactics of considering information from a new angle and the tactics of emphasizing positive information, is singled out; the strategy of the strategy of self-presentation with the tactics of identification with the people, implicit self-presentation, and solidarity. Less often, a politician turns to a promotion strategy.

By resorting to an information-interpretive strategy, Gerhard Schröder not only reports on problems, but also suggests (and even encourages) action in a certain way. At the same time, the politician uses a strategy of self-presentation, describes his strengths and emphasizes that he, as the federal chancellor, is ready to take responsibility for his words. As part of the promotion strategy, the chancellor actively uses the tactics of thanks, praise, etc. Thanks to the speaker's complex use of manipulative strategies, the addressee's faith in the success of the integration process in Europe is confirmed. We see the prospect of further research in the study of the pragmatist aspect of the official speeches of other high-ranking German politicians.

Key words: political speech discourse, communicative strategies and tactics, information and interpretation strategy, self-presentation strategy, promotion strategy, metaphor, synonyms.